איכא בינייהו למרמי חבית ומקוה ומבוי: להאיך לישנא איכא למרמינהו, להני לישני ליכא למרמי. ומאי איכא בין האי לישנא להאיך לישנא? לאביי איכא מוך, לרבא איכא מך דחוק. תניא כי האי לישנא דאם איתא דהוה דם, מעיקרא הוה אתי: אמר לו הלל לשמאי אי אתה מודה בקופה שנשתמש בה טהרות בזוית זו ונמצא* שרץ בזוית אחרת שטהרות הראשונות טמאות, אמר לו אבל, ומה הפרש בין זו לזו? לזו יש לה שולים, לזו אין לה שולים. רבא אמר טעמא דשמאי משום בטול פריה ורביה. תניא נמי הכי: אמר לו שמאי להלל א"כ בטלת בנות ישראל מפריה ורביה. ומאן דתני האי לישנא הא תניא כי האיך לישנא דאם איתא דהוה דם מעיקרא הוה אתי! התם הלל הוא דקטעי - הוא סבר טעמא דשמאי דאם איתא דהוה דם מעיקרא הוה אתי, וקא מקשי ליה 'קופה' ואמר ליה שמאי: טעמא דידי משום בטול פריה ורביה. ולמאי דקטעית נמי דקמקשית קופה, לזו יש לה שולים ולזו אין לה שולים. ולמאן דתני האי לישנא הא תניא כי האיך לישנא משום בטול פריה ורביה! הכי קאמר ליה הלל לשמאי: אין טעמא קאמרת דאם איתא דהוה דם, מעיקרא הוה אתי, ומידו עשה ס"ת לדבריך, דמאי שנא מכל התורה כולה דעבדינן ס"ת? אמר ליה א"כ בטלת בנות ישראל מפריה ורביה. והלל מפריה ורביה מי קאמינא, לטהרות הוא דקאמינא, ושמאי לטהרות נמי לא, דאם כן *לבו נוקפו ופורש (שלי"ם בחקי"ן מכוסי"ן בזוי"ת סימ"ן) איתמר קופה שנשתמשו בה טהרות בזוית זו ונמצא שרץ בזוית אחרת חזקיה אמר טהרות הראשונות טהורות רבי יוחנן אמר טהרות הראשונות טמאות, והא (א) (בית) שמאי והלל מודו בקופה דטהרות הראשונות טמאות! כי מודו שמאי והלל בקופה שיש לה שולים, כי פליגי חזקיה ורבי יוחנן בקופה שאין לה שולים. מ"ט דר' יוחנן? אין לה שולים יש לה אוגנים. (ב) והתניא המדלה עשרה דליים מים בזה אחר זה ונמצא שרץ באחד מהן הוא טמא וכולן טהורין ואמר ריש לקיש משום רבי ינאי לא שנו אלא שאין לה אוגנים אבל יש לה אוגנים כולן טמאין, לימא חזקיה לית ליה דר' ינאי? מיא שריק, פירי לא שריקי. אי נמי מיא לא קפיד עלייהו, פירי קפיד עלייהו. ואי בעית אימא כי מודו שמאי והלל בקופה שאינה בחוקה

כי

לאביי איכא מוך · ללישנא דאשה מרגשת אפי' משמשת במוך נמי דיה שעתה וללישנא דמעיקרא הוה אתי משמשת במוך מטמאה למפרע: **ונמצא בה שרץ בזוית אחרת** · לאחר שניטלו טהרות מן הקופה: **שטהרות הראשונות טמאות למפרע** · ודוקא בזוית אחרת כגון קופה מסורת הש"ס ארוכה אמתים וג' אמות דליכא למימר קודם שניטלו הטהרות הוה התם ונטמא הכלי מחמת השרץ, וטהרות מחמת הכלי, ואיהו הוא דלא נתעסק באותו זוית ולא אשכחיה; אבל באותו זוית לא דודאי בתר הכי נפל דאי הוה התם בשעת טהרות הוה חזי ליה כשהוליכן: **אבל** · כן הדבר: **ומה הפרש בין זו לזו** והא טומאה דלמפרע הוא: **שולים** · פונ"ץ בלע"ז ועכשו השולים את השרץ מגלגלת והוא הוליך טהרות דרך פיה מלמעלה והשרץ שבזוית אחרת לא ראה: **ולזו אין לה שולים** · ואי הוה דם מאתמול בבית החיצון הוה נפיק ונפיל: **מפריה ורביה** · דכיון דמיסיק לדם בבית החיצון לבו נוקפו ופורש מן האשה: **וקא מקשי ליה קופה** · הרי קופה דלא אמר אם איתא דהוה שרץ מעיקרא הוה נפיק עם הטהרות כשעירה את הקופה: **ס"ת** · חוק וגדר מדרבנן לטמא למפרע וה"ה דמצי למיפרך הכי מתני' אהך לישנא דלעיל ולאורויי כי האי גוונא הלל טפי וסבר טעמא דשמאי אם איתא כו' וקשיא ליה קופה וקאמר ליה שמאי טעמא דידי משום העמד אשה על חזקתה לא משום אשה מרגשת ולמאי דקא טעית נמי דקא מקשת לי קופה, זו יש לה שולים כו': **שיש לה שולים** · והוא הוליך דרך הפה הלכך אם שרץ היה בה לא ראהו ולא יצא: **שאין לה שולים** · כגון חבים של פך שניטלו שוליהם ויכול להשתמש באורך מלא כשהן מוטלות בקרקע וכשהוא מערה אותן הוא מגביה ראש האחד ומערה והכל יוצא ממנה: **מ"ט דר' יוחנן** · הא ודאי אינו הוה התם בשעת טהרות הוה נפיק בהדייהו: **אוגנים** · במקום השוליים יש אוגנים שכפופין ראשי הגברים כלפי פנים וכשהוא מערה איכא למימר אוגנים עכבו: **המדלה דליים** · י' פעמים בדלי אחד ומערה בכלי גדול: **וכולן טהורין** · דאמר השתא הוא דנפל דהואיל שלא מלא קודם שמירה הדלי בפעם הואת לתוך הכלי טהורין: **שאין לו אוגנים** · דלי דהשתא ודאי אם איתא דהוה התם בזימנא קמאי הוה נפיל מן הדלי עם המים: **מיא שרקי** · ואין צריך להפוך הדלי על פניו כשהוא מערה הלכך איכא למימר אוגנים עכבוהו לשרץ אבל פירי לא שרקי וכשעירה טהרות ממנה הפכה כולה על פניה לפי שאין פירות טוחן לישרך ונגלה הלכך אי הוה שרץ עם הטהרות הוה שריך ונפיל בהדייהו: **לא קפיד עלייהו** · אי מעייר מינייהו לתוך הדלי הלכך אינו שופך כל הדלי על פניו ומעט אוגנים לעכבי שרץ: **קפיד עלייהו** · לאפוקינהו כולהו והופך קופה על פיה ולא מעייר מידי ואם איתא דהוה שרץ הכי נמי דלא אשתייר: **בקופה שאינה בחוקה** · שלא בדקה בשעה שנתן טהרות לתוכה הלכך אין להעמידה על חזקת טהרה:

והא

איכא בינייהו למרמי חבית ומקוה · וה"ה להני טעמי נמי איכא למרמי דהא מודה שמאי בסוטה דלא מרגשת דלמפרע חולין ובמקוה שורפין, וכן להלל דלית ליה הני טעמי צריך לשנויי כדמשני - דהתם תרתי לריעותא וי"ל דטעמא דהרגשה מהני להלל שלא לטמא ודאי ולשמאי מהני אף בסוטה שלא לטמאותה ודאי, וא"כ יש לומר דידע טעמא דתרתי לריעותא לשרוף, אבל חולין אע"ג דליכא תרתי לריעותא, ועיקר פירכא דלעיל לשמאי משום דליכא בחדא תרתי לריעותא מ"מ לא היה לו לטהר לגמרי וא"ת אכתי איכא למירמי דבמקוה מטמאין אפילו רבנן בחד בלילה מטהרים חכמים בלה"ב ברואהו מי מבערב, אלא ע"כ היינו טעמא משום דבמקוה איכא תרתי לריעותא וי"ל דלא קשה ליה לעיל אלא במאי דמטהר שמאי אף ברשות היחיד: **לאביי** איכא מוך · ה"מ למימר נמי דאיכא בינייהו סוטה דללישנא קמא דאשה מרגשת מודה שמאי בסוטה, ואין לומר דללישנא דאי הוה דם, מעיקרא הוה אתי, מודה נמי שמאי בסוטה דשמא דם אחר נפל קודם בדיקה משום דמשמע דעל דם שנמצא עכשיו קאמר: **כי** פליגי חזקיה ור' יוחנן בקופה שאין לה שולים · שאין משתמשין בה כשהיא מושכבת וקופה היא מרובעת ומשתמשין בה לרחבה ונמצאו טהרות בימין ושרץ בשמאל ופליגי - דלחזקיה אית ליה טהרות האחרונות טמאות אבל הראשונות טהורות דשרץ בתר הכי נפל דאילו הוה התם מעיקר' כשהגביה הקופה לערות ממנה הטהרות היה נופל גם השרץ ור' יוחנן אמר דטהרות הראשונות נמי טמאות שהאוגנים עכבו השרץ מליפול בארץ ולכך לא ראהו לפי שהטהרות נפלו לצד ימין ולצד שמאל שהשרץ שם לא ראה אבל אם היתה הקופה עגולה מודה רבי יוחנן דהראשונות טהורות דאז נופלין השרץ והטהרות במקום אחד ואע"פ שהאוגנים מעכבין מליפול בארץ מ"מ אי הוה השרץ התם היה רואהו ולכך נקט דוקא "נמצא בזוית אחרת" וכן מוכח בפ"ק דשבת (דף ח') דהתם קופה מרובעת: גבי עוקצת נקט רחבה ששה לפי שהיא עגולה וצריך להיות בה ד' מרובעים ובקופה נקט רחבה ד' [לפי שהיא מרובעת] ודליים אפי' הם עגולים אתי שפיר דדרכן הוא לערות המים מהר ולא רואין אם נפל שרץ בכלים, ולר' יוחנן, קופה דשמאי, ה"ה דמצי למנקט אפילו באין לה שולים אף יש לה אוגנים: א) **והתניא** המדלה י' דליים כו' · הקשה הר"ר מנחם אמאי לא מייתי מתניתין דטהרות פ"ד (מ"ד) דתנן המדלה י' דליים ונמצא שרץ באחד מהן הוא טמא וכולן טהורין ו"ל דהתם לא קתני זה אחר זה ואיכא למימר דמיירי במדלה שם י' דליים והם כולם יחד בבור והעשירי שהגביה נמצא בו שרץ ולא ידעינן כשהיה השרץ על המים בבור אם בשאר דליים נגע בשעת בבור ואי ספק טומאה צפה על פני המים דמספק' (דף נ) עירובין כדאיתא בסוף כיצד (דף סד) ואין חילוק בין יש לה אוגנים בין אין לה אוגנים, לא קתני "מים" במתניתין ואיכא למימר דמיירי בבור שיש בו יין ושמן וקמ"ל דט' דליים הראשונים טהורים ולא אמרינן שהשרץ נפל מתחלה בעודו ריקן וכשדלאו לבור לבסוף הוא טמא ומטמא כל מה שבבור אבל שאר דליים הראשונים טהורים:

א) עיין מהר"ם ב) צ"ל ברש"י

הגהות הב"ח

(א) גמ' והא שמאי והלל מודו כצ"ל ותיבת בית נמחק: (ב) שם והתניא המדלה עשרה דליים נ"ב משנה היא פ"ד דטהרות משנה ד':

עין משפט נר מצוה

ז א ב ג מיי' פ"ח מהל' שאר אבות הטומאות הלכה ב:

ח ד ה מיי' שם הלכה ה:

*שאלת תוס׳ = למה הגמ׳ אומרת דלך ללישנא קמא איכא למרמי

נושא

מח׳ חזקיה ור׳ יוחנן בקופה שנשתמשו בה טהרות בזוית זו ונמצא שרץ אח״כ בזוית אחרת, לחזקיה אין לטמא הטהרות למפרע. הגמ׳ תשאל על חזקיה [illegible] דשמאי הודה להלל בקופה ש״ש טומאה למפרע

מבנה

◇ תשובות לשאלה הנ״ל

תוספי הרא"ש